

Pandemin – ett kvasi-experiment på samhällsnivå med avtryck på arbetsmiljön

Constanze Leineweber
Johanna Stengård
Hanne Berthelsen

Covid-19-pandemin ledde till stora samhällsförändringar. Fastän pandemin har påverkat vårt sätt att arbeta avsevärt har få studier undersökt dess effekter på förekomsten av illegitima arbetsuppgifter, alltså sysslor som upplevs som antingen onödiga eller oskäliga. Syftet med denna studie är att undersöka förekomsten av illegitima arbetsuppgifter före, under och efter pandemin för legitimerade sjuksköterskor, lärare, byggnadsarbetare och IT-specialister. Vi observerar att lärare rapporterar fler onödiga och oskäliga arbetsuppgifter än övriga yrkesgrupper och en generell minskning av illegitima arbetsuppgifter över tid i alla grupper (med undantaget onödiga arbetsuppgifter hos lärare).

Nyckelord: covid-19-pandemin, illegitima arbetsuppgifter, slosh

Den mest betydande samhällsförändringen som skett under senare tid har förmodligen föranletts av covid-19-pandemin.

FÖRFATTARE

Constanze Leineweber, universitetslektor, psykologiska institutionen, Stockholms universitet, constanze.leineweber@su.se

Johanna Stengård, docent, psykologiska institutionen, Stockholms universitet. Institutionen för psykologi, Uppsala universitet, johanna.stengard@psychology.su.se

Hanne Berthelsen, docent, centrum för tillämpad arbetslivsforskning och utvärdering (CTA) & odontologiska fakulteten, Malmö universitet, hanne.berthelsen@mau.se

DOI: <https://doi.org/10.58236/aa.26337>

© Författaren/författarna. Detta är en Open Access-artikel som distribueras enligt Creative Commons, licens CC-BY 4.0

Smittskyddsåtgärder vid-togs, arbeten omorganiserades och nya uppgifter och rutiner infördes på arbetsplatserna samtidigt som arbete hemifrån blev vanligt förekommande (Mynak, 2023). Två yrkesgrupper som särskilt påverkats av pandemin avseende arbetsmiljön är sjukvårdspersonal och lärare. Sjukvården drabbades av en ökad belastning som krävde en snabb omställning med mer fokus på kärnuppgifter, medan undervisningssektorn behövde anpassa sig till nya undervisningsvillkor och därmed förändrade pedagogiska strategier. En del andra sektorer kunde fortsätta mer eller mindre som vanligt, exempelvis visar ett examensarbete från Lunds Universitet att effekterna av covid-19 på byggproduktionen var milda och att konsekvenserna av pandemin inte var särskilt stora (Darwich, 2021). Även IT-branschen påverkades i mindre omfattning av covid-19-pandemin, då det var vanligt med hybridarbete redan innan pandemin (Sostero, Milasi, Hurley, Fernández-Macías, & M., 2020).

Även om ett relativt stort antal studier har undersökt effekterna av pandemin på arbetsmarknaden, finns bara enstaka empiriska studier som har granskat dess effekter på olika arbetsmiljöfaktorer. En stressfaktor som potentiellt har påverkats av omställningarna i arbetslivet under pandemin är så kallade illegitima arbetsuppgifter, det vill säga arbetsuppgifter som personer upplever bryter mot normer för vad som rimligen kan förväntas av dem (Semmer et al., 2015; Semmer, Tschann, Meier, Facchin, & Jacobshagen, 2010). Illegitima arbetsuppgifter omfattar såväl onödiga som oskäligen arbetsuppgifter och deras förekomst varierar mellan olika yrkesgrupper (Aronsson & Mellner, 2016; Stengård, Leineweber, & Berthelsen, 2024). Oskäligen arbetsuppgifter syftar på uppgifter som personen anser att någon annan borde utföra. Onödigen arbetsuppgifter syftar till uppgifter som anses helt onödigen eller skulle kunna göras med mindre ansträngning. Med bakgrund i detta är det rimligt att anta att pandemin påverkade förekomsten av illegitima arbetsuppgifter olika för olika yrkesgrupper. Syftet med denna studie är alltså att undersöka förekomsten av illegitima arbetsuppgifter före, under och efter den akuta fasen av pandemin bland fyra relevanta yrken, nämligen legitimerade sjuksköterskor, lärare, byggnadsarbetare och IT-specialister.

Dessa yrken skiljer sig åt i olika aspekter. Både sjuksköterskor och lärare arbetar i kvinnodominerade människonära yrken som kräver många sociala kontakter. Där lärare dock kan utföra sitt arbete på distans, så är detta närmare omöjligt för sjuksköterskor. Byggnadsarbete och IT-specialister arbetar båda i mansdominerade tekniska yrken och skiljer sig därmed betydligt från de två tidigare yrken. Bland annat är förekomsten av illegitima arbetsuppgifter lägre bland mansdominerade tekniska yrken. Men där byggnadsarbetare har ett arbete som inte går att utföra på distans, så var distansarbete vanligt bland IT-specialister redan innan pandemin.

Illegitima arbetsuppgifter – teoretisk bakgrund

I det dagliga arbetet upplever många att de behöver göra saker som de anser är onödiga eller oskäligen, alltså så kallade illegitima arbetsuppgifter (Semmer et al., 2010). För den enskilda medarbetaren kan sådana uppgifter leda till arbetsrelaterad stress och ohälsa (Ding & Kuvaas, 2023), vilket kan förstås utifrån SOS teorin: *Stress som ett hot mot självet* (Semmer et al., 2015; Semmer et al., 2010). Teorin tar upp processer i förhållande till individers självbild och självuppfattning baserat på antagandet om att det är ett grundläggande mänskligt behov att skydda självkänslan - och att människor därför strävar efter att bibehålla en positiv självbild. Enligt teorin signalerar illegitima arbetsuppgifter ett socialt meddelande om brist på respekt och antyder genom detta ett hot mot medarbetarens professionella identitet (*Stress as disrespect*), vilket kan leda till stress och ohälsa (Semmer et al., 2015; Semmer et al., 2019). Illegitima arbetsuppgifter tar även tid och fokus från kärnuppgifter (Kilponen, Huhtala, Kinnunen, Mauno, & Feldt, 2021), i vilket fall stress kan uppstå till följd av känslor av otillräcklighet, där man upplever att man inte kan uppfylla arbetskraven enligt de egna förväntningarna och professionens normer (*Stress through insufficiency*). Andra relevanta begrepp som kan kopplas till illegitima arbetsuppgifter är rollteorier och organisatorisk rättvisa (Ding & Kuvaas, 2023). Empiriska studier visar dock att illegitima arbetsuppgifter kan förklara unika varians i välbefinnande även när man tar hänsyn till liknande faktorer som rollkonflikter, rättvisa i arbetsfördelning och social stress, vilket tyder på att illegitima arbetsuppgifter är ett begrepp i sin egen rätt (Semmer et al., 2015).

Illegitima arbetsuppgifter – tidigare forskning

Tidigare forskning har visat att illegitima arbetsuppgifter är kopplade till en rad olika arbets- och hälsorelaterade utfall. Illegitima arbetsuppgifter har visat sig vara associerade med minskad prestation (Zhao, Jolly, & Zhao, 2023a, 2023b) och sänkt kvalitet på arbetsresultaten (Anskär, Lindberg, Falk, & Andersson, 2019). Flera studier har visat att illegitima arbetsuppgifter är förknippade med försämrad psykisk hälsa (Madsen, Tripathi, Borritz, & Rugulies, 2014; Mensah, Toivanen, Diewald, Ul Hassan, & Nyberg, 2022.). Detta har i sin tur negativa konsekvenser för den inre motivationen och även för viljan att stanna kvar på arbetsplatsen (Apostel, Syrek, & Antoni, 2018; Bramlage, Julmi, Pereira, & Jackenkroll, 2021; Eriksson, Jutengren, & Dellve, 2021; Ilyas et al., 2020; Sasso et al., 2019; Zeng, Huang, Zhao, & Zeng, 2021). Med andra ord har illegitima arbetsuppgifter inte enbart betydelse för individens hälsa, välbefinnande och motivation, utan har även negativa effekter på arbetsplatsen och på lång sikt även på samhällsnivå (till exempel när det blir svårt att rekrytera till samhällsviktiga yrken i vården och utbildningssektorn).

En översiktsartikel tydliggör att tidigare forskning har fokuserat på betydelsen av individ- och arbetsrelaterade faktorer när man försökt förklara förekomsten av illegitima arbetsuppgifter alltså det man kan betrakta som potentiella förklaringsfaktorer på mikro- och mesonivå (Ding & Kuvaas, 2023). Exempelvis har Aronsson och Mellner i en svensk kontext konstaterat samband med kön, ålder, position och yrke (Aronsson & Mellner, 2016), medan Björk och Härenstam påvisat skillnader i förekomsten av illegitima arbetsuppgifter bland chefer i relation till ett brett utbud av kontextuella variabler i arbetsmiljön (Björk & Härenstam, 2016). En annan svensk studie fann ett positivt samband mellan arbetsgruppers storlek och förekomsten av illegitima arbetsuppgifter bland såväl chefer som medarbetare (Fältén, Berntson, & Bernhard-Oettel, 2024). Värt att notera är dock att sådana kontextuella arbetsfaktorer måste förstås i det större sammanhang i vilket de uppstår (Björk & Härenstam, 2016) eller i samband med samhälleliga prioriteringar och organiseringen av offentlig sektor (Anskär et al., 2019; Brulin et al., 2023). Få studier har studerat potentiella förklaringsfaktorer på makronivån. Ett undantag är en studie inom den svenska vårdsektorn, som har studerat betydelsen av prestationsbaserade ersättningsystem bland läkare i relation till förekomsten av illegitima arbetsuppgifter (Brulin et al., 2023). Sammanfattningsvis indikerar resultaten från ovanstående studier att det även finns viktiga faktorer på makronivå av betydelse för förekomsten av illegitima arbetsuppgifter.

Covid-19 och dess betydelse för olika yrken i avseendet illegitima arbetsuppgifter

Covid-19-pandemin, med sin oplanerade natur och sin stora inverkan på sociala relationer och på arbetslivet, kan betraktas som ett kvasi-experiment på makronivå då den påverkade villkoren under vilka arbetet organiserades och utfördes. Den tvingade fram ett brett införande av social distansering och distansarbete, vilket förändrade hur människor knyter kontakter och samarbetar. Dessa förändringar som rubbade traditionella normer skapar unika möjligheter att studera skiften i arbetsmiljön och att analysera huruvida dessa förändringar påverkar olika yrken samt om dessa förändringar är tillfälliga eller signalerar en varaktig utveckling i samhälleliga normer. Tiden före, under och efter den akuta fasen av pandemin erbjuder alltså en unik möjlighet till en bättre förståelse för hur förekomsten av illegitima arbetsuppgifter kan ha påverkats av större förändringar på samhällsnivå.

Ett flertal artiklar har undersökt effekterna av covid-19-pandemin på arbetsmarknaden. I grova drag kan dessa delas in i tre kategorier: studier som fokuserar på nivåer av yrkesmässig exponering för smitta, studier som fokuserar på potential för kontinuitet i verksamheten genom bland annat möjligheten att arbeta hemifrån och slutligen studier som undersöker påverkan av covid-19-pandemin på arbetsmarknaden (Flisi & Santangelo, 2022). Studier som fokuserar på betydelse

sen av covid-19-pandemin på olika arbetsuppgifter är färre. En studie baserad på offentligt anställda i Finland visar att arbete hemifrån under covid-19-pandemin var förknippat med ökad kontroll över arbetstider, ökad procedurmässig rättvisa (dvs korrekta, korrigerbara och konsekvent tillämpade beslutsförfarandena på arbetsplatsen) samt ökat socialt kapital på arbetsplatsen (Ervasti et al., 2022). En rapport från Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak, 2023) visar att det främst var den psykiska arbetsbelastningen som ökade under pandemin, samt att samarbetet med och stödet från chefer och kollegor påverkades, där var femte arbetstagare upplevde ett ökat stöd under pandemin, medan något färre ansåg att det minskade. Drygt en tredjedel ansåg att sammanhållningen och stämningen på jobbet försämrades jämfört med före pandemin. Hur illegitima arbetsuppgifter påverkades har enligt vår kännedom inte undersökts än.

Enligt Flisi and Santangelo (2022) är det huvudsakligen tre yrkeskaraktistika som kan förklara skillnader i hur arbetsmarknaden i Europa påverkades av pandemin och att pandemin därmed hade olika påverkan på olika typer av jobb. De tre bestämningsfaktorer att beakta är (i) huruvida ett jobb ligger inom en samhällskritisk sektor, (ii) tekniska möjligheter att arbeta på distans i det givna yrket och (iii) nivån av sociala interaktioner som ett arbete kräver.

Definitionerna av samhällskritiska yrken varierar mellan olika länder och olika perioder. Enligt Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (2023) avses med samhällsviktig verksamhet en verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Flisi och Santangelo använder sig av rekommendationer publicerade av Europeiska Kommissionen för att definiera yrken som samhällskritiska eller icke-samhällskritiska (European Commission, 2020). Som samhällskritiska yrken anses enligt denna rekommendation bland annat yrken inom hälso- och sjukvård, läraryrken samt yrken inom informations- och kommunikationsteknik. Andra yrken, såsom till exempel byggnadsarbetare anses inte som samhällskritiska. Vad anbelangar de två andra kriterierna, baseras dessa på huruvida ett jobb tekniskt sett kan utföras på distans eller inte och slutligen på mängden sociala interaktioner som krävs i utförandet av arbetet (Flisi & Santangelo, 2022). Medan många yrken teoretiskt sett kan utföras på distans så kräver en del av dem en hög grad av social interaktion, vilket, när det utförs från annan plats, kan försämra kvaliteten på det utförda arbetet (Flisi & Santangelo, 2022).

Baserat på Flisis och Santangelos klassificering har vi i föreliggande artikel valt ut fyra olika yrken som skiljer sig avseende deras samhällskritiska relevans, möjligheter att arbeta på distans och förekomsten och vikten av sociala interaktioner. Dessa skiljer sig också i avseende på förekomsten av arbete utomhus, något

som inte tas upp i Flisis och Santangelos klassificering som dock kan vara relevant i sammanhanget då socialt umgänge utomhus lyftes som en betydande faktor för minskad risk för smittspridning under pandemin. Vårdirken, lärare och IT-specialister definieras alla som samhällskritiska och arbetet sker inomhus. Dessa tre skiljer sig dock avseende möjligheter till distansarbete och vikten av sociala interaktioner. Både vård- och utbildningssektorn präglas av människonära yrken som kräver ett stort antal sociala interaktioner för att upprätthålla kvaliteten på arbetet, men medan det anses möjligt att utföra undervisning på distans, anses distansarbete generellt inte vara genomförbart inom vårdirken. Byggnadsarbete kan generellt inte utföras på distans, dock sker det till stor del utomhus. Byggnadsarbete anses inte heller vara av samhällskritisk karaktär eller att kräva många sociala interaktioner (Flisi & Santangelo, 2022). Till sist fokuserar vi på IT-specialister, som kan ofta utföra sitt jobb på distans och där färre sociala interaktioner krävs än i yrken inom vård- och utbildningssektorn.

I *tabell 1* redovisar vi de fyra utvalda yrkena med utgångspunkt i Flisis och Santangelos förslag på uppdelning och med hänsyn tagen till att möjligheten till distansarbete påverkades av att Sverige förde en märkbart mildare och mer liberal politik i relation till hantering av pandemin än andra EU-länder (Pashakhanlou, 2022).

Tabell 1. Kategorisering av sjuksköterskor, lärare, byggnadsarbetare och IT-specialister baserat på Flisis & Santangelos kategorisering av pandemins betydelse för arbetsmarknaden.

	Samhällskritiskt yrke	Möjlighet till distansarbete (under covid-19-pandemin i Sverige)	Nivå av social interaktion som krävs i jobbet
Sjuksköterskor	Ja	Nej (mycket begränsade möjligheter)	Hög
Lärare	Ja	Ja (delvis implementerat i Sverige)	Hög
Byggnadsarbetare	Nej	Nej	Låg
IT-specialister	Ja	Ja (bra möjligheter)	Medel

Nedan beskriver vi hur de fyra olika yrkena påverkades av covid-19-pandemin mer i detalj. Sjukvården är en kritisk samhällsfunktion med mycket begränsade möjligheter att gå över till distansarbete då social interaktion med patienter krävs i de flesta fall. Baserat på de tre ovanstående kriterierna kan man därför anta att det grundläggande sättet jobbet utfördes på inte ändrades under pandemin. Dock har man i medierna kunnat läsa att sjukvårdspersonal upplevde att kärnuppgifter fick större utrymme än tidigare (Järvenhag, 2020). Detta ligger i linje med resultat från en svensk studie som indikerar en övergång till ett mer patientcentrerat fokus med färre administrativa uppgifter, mer samarbetsinriktade arbetsrelationer, mer uppskattning och mer meningsfullhet (Rücker et al., 2021). Även intensivvårds-

sjuksköterskor upplevde det som mycket meningsfullt att under pandemin placeras i en situation där det krävdes stor fokus på kärnuppgifter och där kompetensen var avgörande (Slettmyr, Schandl, Andermo, & Arman, 2022). Sammantaget pekar det på ett ökat fokus på kärnuppdraget inom vårdsektorn under pandemin och därför förväntar vi oss att förekomsten av illegitima arbetsuppgifter minskade under denna period för att sedan efter pandemin troligen återvända till utgångsläget.

När det gäller undervisningssektorn i Sverige var det redan från början av pandemin en uttalad strategi att hålla skolor öppna i största möjliga mån (Pashakhanlou, 2022). Det var med argument om att föräldrar fortsatt skulle kunna utföra sina samhällskritiska jobb och att elever inte skulle förlora lärande och andra viktiga sociala aspekter (Lindblad, Lindqvist, Runesdotter, & Wärvik, 2021). Gymnasieskolor och högskolor stängdes dock ned redan tidigt i pandemin och distansundervisning introducerades (Skolvärlden, 2020). Sedan introducerades även distansundervisning till en viss grad i grundskolan för att tillgodose behoven hos lärare och elever som var tvungna att stanna hemma i enlighet med rekommendationerna från Folkhälsomyndigheten (Lindblad et al., 2021). I en studie utförd av Skolverket beskriver lärarna att arbetsbelastningen var hög under pandemin, med tvära kast mellan undervisning på plats i skolan och undervisning på distans (Skolverket, 2022). Stora insatser krävdes för att mildra konsekvenserna för eleverna. Bergdahl och Nouri (2020) visar att strukturella frågor hamnade i fokus under den tidiga processen att omforma undervisningen till distansundervisning under covid-19-pandemin i Sverige. Lärare och skolledare funderade mycket kring tekniska hjälpmedel såsom plattformar, tillgång till digitala läromedel och kommunikationsverktyg liksom elevernas tillgång till datorer, pekplattor och tillräcklig internetuppkoppling. En undersökning genomförd av Skolverket visar att en majoritet av lärarna i grundskolan uppger att de hade en högre arbetsbelastning under pandemin än innan pandemin då de var tvungna att ge frånvarande elever uppgifter och undervisa online (Skolverket, 2022). Lärarna fick nya uppgifter, bland annat att vädra lokaler, desinficera bänkar och undervisningsmaterial och se till att eleverna höll avstånd och tvättade och spritade händerna (Mynak, 2023:1). Vi förväntar oss att denna utveckling har inneburit att omfattningen av illegitima arbetsuppgifter ökade bland lärare under pandemin, för att därefter falla tillbaka till utgångsläget då undervisningen normaliserades.

Byggindustrin däremot drabbades inte på samma sätt av större förändringar till följd av covid-19-pandemin, vilka skulle kunna tänkas påverka mängden av illegitima arbetsuppgifter (SCB, 2022). Även oro för smittspridning borde ha varit mindre än i människonära yrken, inte minst med tanke på att arbetet till stor del utförs utomhus. Uppsägningar och inställda arbeten var ett större problem

än att själva arbetet förändrades (Connheim, 2021). För arbetare inom byggin-
dustrin förväntar vi oss därmed inte att pandemin ledde till betydande ändringar
i förekomsten av illegitima arbetsuppgifter. Arbetet i IT-sektorn kräver få sociala
interaktioner och enligt en rapport av den Europeiska kommissionen var det
redan innan pandemin mycket vanligt inom IT- och kommunikationssektorn att
arbeta på distans (Sostero et al., 2020). Även här förväntar vi oss inga eller mindre
förändringar i förekomsten av illegitima arbetsuppgifter.

Detta leder oss till syftet med denna studie, som är att undersöka förekomsten
av illegitima arbetsuppgifter före, under och efter pandemin för legitimerade
sjuksköterskor, lärare, byggnadsarbetare och IT-specialister.

METOD

Urval

Till grund för studien ligger den longitudinella panelundersökningen SLOSH
(*Svenska Longitudinella studien Om Sociala förhållanden, arbetsliv och Hälsa*), vars
syfte är att belysa sambanden mellan bland annat arbetsmarknadsdeltagande,
arbetsmiljö, pensionering och hälsa (www.slosh.se). SLOSH enkätdatainsamlingar
påbörjades år 2006 av Stressforskningsinstitutet på Stockholms universitet och
har sedan dess genomförts vartannat år (sedan 2023 årligen). Studiepopulationen
består idag av deltagare i arbetsmiljöundersökningarna (AMU) 2003–2019.

Föreliggande studie bygger på SLOSH-datainsamlingarna från 2018, 2020 och
2022 där svarprocenten varierade mellan 48 och 43 procent. Inklusionskriterier
för studien är följande: att respondenten uppger sig ha en anställning (ej egen-
företagare) inom någon av de fyra specificerade yrkesgrupperna (legitimerade
sjuksköterskor, lärare, IT-specialister och byggnadsarbetare) vid minst två av de tre
mätillfällena (2018, 2020 och 2022) samt kompletta svar på frågorna om illegiti-
ma arbetsuppgifter (se nedan) vid dessa tillfällen.

Material

Illegitima arbetsuppgifter mättes med de två dimensionerna oskäligen och onödigen
arbetsuppgifter med vardera fyra frågor på en femgradig skala från 1: *aldrig* till 5:
mycket ofta (Aronsson & Mellner, 2016; Semmer et al., 2015). Exempelfrågor för
oskäligen arbetsuppgifter är ”Måste du utföra arbetsuppgifter som du menar” följt av
exempelvis ”... borde göras av någon annan?” eller ”... att det är orättvist att de
hamnat hos dig?” Exempelfrågor för *onödigen arbetsuppgifter* är ”Har du arbetsupp-
gifter som du undrar över om de”, följt av exempelvis ”... egentligen alls behöver
göras?” eller ”... alls borde finnas (eller kunde göras med mindre ansträngning)
om saker och ting var annorlunda organiserade?”. Medelvärden av samtliga

fyra frågor för oskäliga, respektive onödiga arbetsuppgifter, beräknades för varje individ och tidpunkt.

Yrkesklassifikation

Information om yrke samlades in i SLOSH-enkäten med hjälp av standardiserade frågor. Yrken klassificeras sedan enligt den svenska standardiserade yrkesklassificeringen (SSYK 2012). I enlighet med vårt syfte valde vi fyra olika yrkesgrupper som varierade med avseende på samhällskritisk verksamhet, möjlighet till distansarbete och vikten av sociala interaktioner, närmare bestämt legitimerade sjuksköterskor (SSYK 2220–2239), lärare (SSYK 2320, 2330 och 2341), IT-specialister (SSYK 2510–2519) samt ett antal yrken inom byggverksamhet och tillverkning (SSYK 7100–7233, vidare benämnt som byggnadsarbetare). Detta resulterade i ett urval av 704 personer som arbetar i människonära yrken (legitimerade sjuksköterskor (n=349) samt lärare (grundskole- och gymnasielärare (n=355)) och 522 personer som arbetar med material eller data (byggnadsarbetare (n=260)) och IT-specialister (n=262)).

Övriga variabler

Kön och ålder erhöles från registerdata (LISA, Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier).

Statistiska analyser

Data analyserades (Stata version 18.0) med hjälp av Generalized Estimating Equations (GEE), en metod för longitudinella data som möjliggör simultana analyser av variabler uppmätta vid olika tidpunkter (Zeger & Liang, 1986). GEE justerar för beroendet av observationerna inom en person genom att anta en specifik korrelationsstruktur mellan utfallsvariabeln vid olika tidpunkter. Analyserna genomfördes med hjälp av en ostrukturerad arbetskorrelationsstruktur, vilken är den minst restriktiva där alla korrelationer tillåts vara olika. Dessutom estimerades parametrarna med Huber-White sandwich estimator som är robust mot felval av korrelationsstruktur (Twisk, 2013). För att studera generella skillnader i oskäliga och onödiga arbetsuppgifter mellan yrkesgrupperna utfördes GEE-analyser justerade för ålder och tidpunkt, där data för samtliga tidpunkter (2018, 2020 och 2022) ingick. Totalt kunde 2956 observationer från 1226 personer användas i detta syfte. Med avseende på förändring över tid stratifierades data på yrkeskategori, där förändringar såväl mellan 2018 till 2022 (justerat för ålder) som snabbare förändringar mellan 2018 till 2020 samt 2020 till 2022 kunde studeras.

Etiska övervägande

Datainsamlingarna i SLOSH är godkända av Regionala etikprövningsnämnden i Stockholm (dnr 2012/373–31, dnr 2017/2535-32, dnr 2019-06331, dnr

2022-00156-02). Studien om illegitima arbetsuppgifter har separat etiskt tillstånd av Etikprövningsmyndigheten (dnr 2022-03454-01). Samtliga data inom studien är pseudonymiserade, där SCB håller nyckeln. Deltagande i SLOSH är frivilligt och baseras på samtycke.

RESULTAT

Tabell 2 presenterar könsfördelning och ålder för de studerade yrkesgrupperna. Kvinnor dominerade människonära yrken, medan det var signifikant fler män som arbetade som byggnadsarbetare eller IT-specialister. Vidare var IT-specialister i genomsnitt runt fyra år yngre än övriga yrkeskategorier.

Tabell 2. Demografi per yrke för 2018 (n=1226)

	Alla	Sjuk- sköterskor (n=349)	Lärare (n=355)	Byggnadsar- betare (n=260)	IT-specialister (n=262)
Kön (n, %)					
Män	542 (44,2)	28 (8,0)	86 (24,2)	250 (96,2)	178 (67,9)
Kvinnor	684 (55,8)	321 (92,0)	269 (75,8)	10 (3,8)	84 (32,1)
Ålder (medel, SD)	51,2 (9,1)	51,7 (9,5)	52,1 (8,9)	52,7 (8,7)	47,7 (8,2)

Tabell 3 visar deskriptiv statistik för första mättillfället 2018, i form av medelvärden och standardavvikelse, för oskäliga och onödiga arbetsuppgifter per yrkesgrupp. Likaså rapporteras skalornas Cronbachs alfa och statistiskt signifikanta medelvärdeskillnader mellan yrkesgrupperna. En tabell som redovisar nivåerna av oskäliga och onödiga arbetsuppgifter samt bonferoni-justerade jämförelser mellan yrken för samtliga år finns på begäran hos förste författaren.

Tabell 3. Illegitima arbetsuppgifter per yrke för år 2018 (n=1039)

	Alla	Sjuk- sköter- skor (n=305)	Lärare (n=307)	IT-spe- cialister (n=196)	Bygg- nads- arbetare (n=231)	ANOVA F (p-värde)	Bonfer- roni
Oskäliga (1-5)	2,52 (.71)	2,58 (.67)	2,72 (.75)	2,26 (.60)	2,38 (.68)	22,73 (<.001)	L > S > B, I*
Onödiga (1-5)	2,54 (.74)	2,49 (.75)	2,65 (.77)	2,45 (.72)	2,53 (.71)	3,59 (.013)	L > I*; L > S†
Alfa							
Oskäliga	,810	,776	,802	,775	,848	-	-
Alfa							
Onödiga	,773	,774	,806	,783	,764	-	-

*p < ,05, †p = ,064

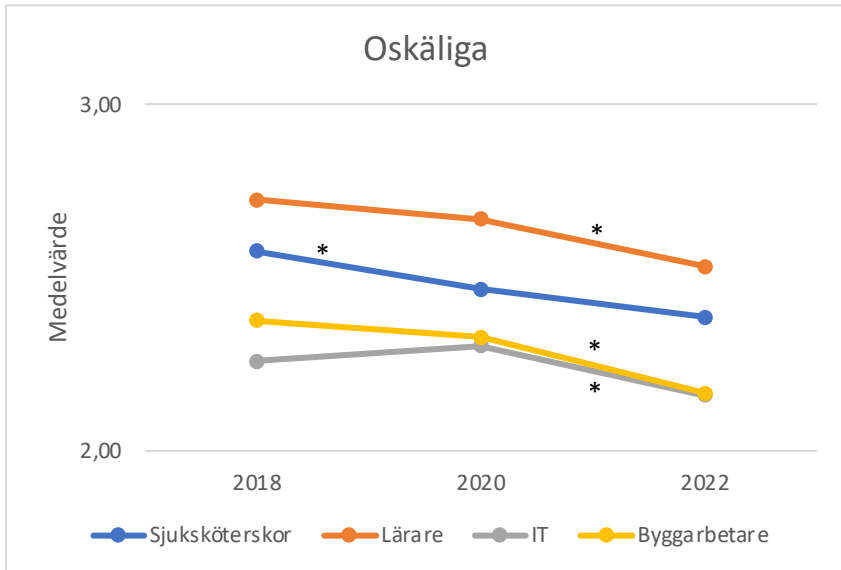
Generella skillnader över tid

GEE-analyser, justerade för ålder och tidpunkt, visade att lärare generellt under den samlade perioden rapporterade en högre förekomst av oskäligen arbetsuppgifter än sjuksköterskor ($b = 0,16, p < ,001$), som i sin tur rapporterade fler oskäligen arbetsuppgifter än byggnadsarbetare ($b = 0,18, p < ,001$). Slutligen rapporterade byggnadsarbetare en högre förekomst av oskäligen arbetsuppgifter än IT-specialister ($b = 0,10, p = ,040$).

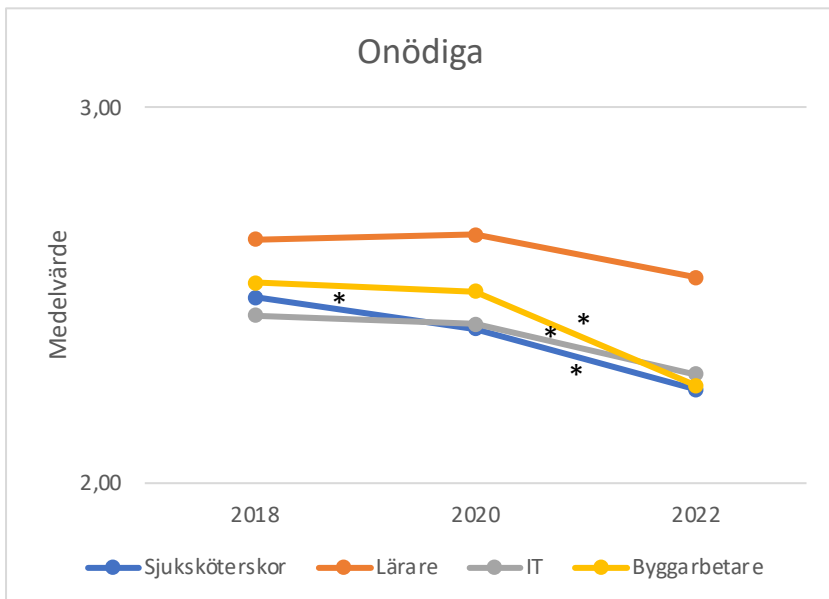
Lärare rapporterade även en högre förekomst av onödigen arbetsuppgifter jämfört med sjuksköterskor ($b = 0,22; p < ,001$), byggnadsarbetare ($b = 0,16; p = ,001$) och IT-specialister ($b = 0,27; p < ,001$). Mellan byggnadsarbetare och IT-specialister återfanns en nära signifikant skillnad ($b = 0,10, p = ,051$) där byggnadsarbetare tenderade att ha fler onödigen arbetsuppgifter jämfört med IT-specialister.

Förändring över tid

Med avseende på förändring över tid (se Figur 1 och 2), visade resultaten från analyserna en minskning av oskäligen arbetsuppgifter (justerat för ålder) för samtliga fyra yrkeskategorier från 2018 till 2022. Likaså minskade onödigen arbetsuppgifter från 2018 till 2022 för samtliga yrkesgrupper med undantag för lärare, där ingen signifikant förändring återfanns. En mer detaljerad bild visar att oskäligen arbetsuppgifter minskade statistiskt signifikant mellan 2020 och 2022 för tre av yrkesgrupperna; närmare bestämt för lärare ($b = 0,11; p < ,05$), IT-specialister ($b = 0,15; p < ,001$) och byggnadsarbetare ($b = 0,17; p = ,01$). För sjuksköterskor skedde minskningen av oskäligen arbetsuppgifter redan mellan 2018 och 2020 ($b = 0,09; p < ,01$). Avseende onödigen arbetsuppgifter observerades en statistiskt signifikant minskning för sjuksköterskor både under tidsspannet 2018–2020 ($b = 0,09; p < ,05$) och 2020–2022 ($b = 0,12; p < ,01$), medan de för IT-specialister och byggnadsarbetare endast minskade mellan 2020 och 2022 ($b = 0,13; p < ,01$ för IT-specialister, respektive $b = 0,22; p < ,001$ för byggnadsarbetare).

Figur 1. Oskäligen arbetsuppgifter. Ojusterade medelvärden över tid visas i grafen. Notera: skalan går från 1–5; * statistisk signifikant ($p < .05$) förändring över tid (justerad för ålder)

Figur 2. Onödigen arbetsuppgifter. Ojusterade medelvärden över tid visas i grafen. Notera: skalan går från 1–5; * statistisk signifikant ($p < .05$) förändring över tid (justerad för ålder)

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att våra förväntningar delvis uppfylldes. Som förväntat fann vi en nedgång i såväl onödigen som oskäligen arbetsuppgifter bland sjuksköterskor i samband med pandemin (2018–2020) och inga större

förändringar i förekomsten av illegitima arbetsuppgifter för IT- och byggnadsarbetare. Mot våra förväntningar observerades dock ingen ökning för lärare under samma tidsperiod. För perioden under slutskeendet och efter pandemin (2020–2022) kan vi mot våra förväntningar observera en nedgång i illegitima arbetsuppgifter för samtliga yrken – dock med undantag för sjuksköterskor avseende oskäligen arbetsuppgifter och för lärare avseende onödigen arbetsuppgifter. Därmed ser vi, med några undantag, en nedgång i illegitima arbetsuppgifter över hela tidsperioden, 2018–2022.

DISKUSSION

I denna studie har vi undersökt hur förekomsten av illegitima arbetsuppgifter utvecklades från tiden före pandemin till tiden efter pandemin för fyra relevanta och tydligt skilda yrkesgrupper, närmare bestämt legitimerade sjuksköterskor, lärare, byggnadsarbetare och IT-specialister. Våra analyser visar tydliga skillnader i förekomsten av såväl onödigen som oskäligen arbetsuppgifter mellan de utvalda yrkesgrupperna redan före pandemin, framförallt vad avseer oskäligen arbetsuppgifter.

Lärare rapporterar de högsta nivåerna av illegitima arbetsuppgifter över hela perioden, medan legitimerade sjuksköterskor mot vår förväntan visade mer inkonsekventa resultat, med fler oskäligen, men inte fler onödigen, arbetsuppgifter jämfört med IT-specialister och byggnadsarbetare. Våra fynd går därmed i samma riktning som Aronsson and Mellner (2016) som fann att illegitima arbetsuppgifter var vanligare bland skolledare än bland kyrkoherdar och tjänstemän inom privat sektor. Även en rapport från Arena Idé visar att tre branscher sticker ut vad gäller krav på att utföra arbetsuppgifter bara för att någon bestämt det och trots att de egentligen inte behövs, nämligen vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning (Eklind Kloo, 2020).

Den höga förekomsten av oskäligen arbetsuppgifter bland lärare och sjuksköterskor är oroande, inte minst på grund av höga sjukskrivningstal, stora avgångar samt minskat söktryck på utbildningsplatser inom dessa yrken. Intressant i sammanhanget är att det är just mängden av oskäligen arbetsuppgifter, alltså den typen av illegitima arbetsuppgifter som anses kunna utgöra ett större hot mot självkänslan (Pindek, Demircioğlu, Howard, Eatough, & Spector, 2019), som är högre bland lärare och sjuksköterskor. Både lärare och sjuksköterskor är centrala aktörer i välfärden och arbetar till stor del i offentlig sektor. Offentliganställda anser sig generellt, i betydligt större utsträckning än privatanställda, utträtta något nyttigt för samhället och för andra människor och det är vanligare att de känner sig stolta över sitt arbete (Furåker, 2000). Emellertid kan den höga förekomsten av illegitima arbetsuppgifter enligt SOS-teorin signalera att de anställda inte är

uppskattade (Jacobshagen, 2014). Detta antagande stöds av Furåker (2000) som visar att offentliganställda upplever sina villkor som sämre än privatanställda i en rad avseenden, bland annat vad gäller lön och anställningstrygghet.

Utvecklingen av illegitima arbetsuppgifter före, under och efter pandemin

Vi observerade en minskning av oskäligen arbetsuppgifter i samtliga yrkesgrupper, även om denna nedgång skedde vid lite olika tidpunkter; för sjuksköterskor mellan 2018 och 2020, alltså från innan pandemin till början av pandemin, men för övriga yrkesgrupper från början av pandemin (2020) till efter den akuta fasen av pandemin (2022). Liknande mönster ser vi avseende onödiga arbetsuppgifter, med undantag för lärare, där ingen nedgång skedde. Detta ligger i linje med en rapport från Saco som redovisar resultat från arbetsmiljöundersökningarna 2015–2021 (Fristedt & Saco, 2024). Denna rapport visar att upplevelsen av att ”annat tar tid från huvudsysslan” var högre i tidigare arbetsmiljöundersökningar (2015, 2017, 2019) jämfört med 2021.

Vad denna nedgång i illegitima arbetsuppgifter beror på är svårt att säga och det kan finnas olika anledningar bland de olika yrkesgrupperna. Detta diskuteras i korthet nedan. En möjlighet är att administrativa arbetsuppgifter bland vårdpersonal de facto har blivit färre i och med pandemin, något som till exempel har uttryckts från läkarnas håll (Styrud, 2022). Även en rapport från det nationella vårdkompetensrådet visar att fler beslut i det dagliga arbetet under pandemin lämnades till professionen att själv fatta (Vårdkompetensrådet, 2020). Situationen krävde flexibilitet, vilket resulterade i bland annat effektivare administration och överlag en minskad administrationsbörda. Kanske påvisade pandemin att många administrativa arbetsuppgifter inte behövs, att dessa alltså är helt onödiga och kan tas bort utan större konsekvenser. Sammanfattningsvis kunde en större andel av vårdens personal arbeta patientnära. Dessa nya arbetssätt ser ut att ha befasts även en tid efter att den akuta fasen av pandemin var över, som våra resultat indikerar. Om denna generella minskning i illegitima arbetsuppgifter bland sjuksköterskor dock håller i sig får framtiden utvisa.

Vad gäller lärare har det rapporterats att pandemin inneburit en påfrestning för skolans personal (Skolverket, 2022). Fastän lärarnas arbetsbelastning ökade under pandemin kan vi konstatera en nedgång i oskäligen, men dock inte i onödigen, arbetsuppgifter för tiden efter pandemin. En möjlig förklaring är en ökad medvetenhet för lärarnas situation och en önskan att lärarna ska kunna fokusera på sitt kärnuppdrag, nämligen att undervisa. I linje med detta visar en rapport av Skolverket (2024) att antalet lärarassistenter stadigt har ökat mellan 2017/18 och 2022/23. Trots detta visar vår studie att lärare fortfarande uppvisar högre förekomst av såväl onödigen som oskäligen arbetsuppgifter än andra yrkesgrupper. En ytterligare nedgång borde således vara önskvärd. Den höga nivån av onödigen

arbetsuppgifter kan indikera att det inte hjälper att anställa fler lärare eller assistenter, utan att det krävs en faktisk minskning av arbetsuppgifter som upplevs som onödiga; alternativt en tydligare motivation för att utföra dessa arbetsuppgifter, så att de kan upplevas som legitima.

Även hos byggnadsarbetare och IT-specialister syns en nedgång i illegitima arbetsuppgifter för tiden 2020–2022. Vad denna nedgång beror på är svårt att veta. En möjlighet är att pandemins reserestriktioner och den resulterande arbetskraftsbristen tvingade företag att öka produktiviteten hos befintlig personal genom att minska tid och resurser som läggs på mindre relevanta uppgifter. En annan möjlighet är att företag kan ha blivit mer fokuserade på produktivitet och därmed minskat arbetsuppgifter som inte direkt bidrar till projektets framsteg. Det behövs dock ytterligare forskning för att få en bättre bild över de faktiska orsakerna. En möjlig förklaring för nedgången av illegitima arbetsuppgifter inom IT-sektorn är att distansarbete har lett till färre möten, vilka ofta upplevs ta tid från andra, viktigare arbetsuppgifter. I linje med detta antagande visar en forskningsstudie från Mälardalens universitet att distansarbete är förknippat med färre avbrott, vilket i sin tur upplevs leda till en ökad produktivitet (Mälardalens universitet, 2021). En annan studie som undersöker digitala kommunikationsmönster i Nordamerika, Europa och Mellanöstern indikerar att möten har blivit fler, men kortare, vilket resulterar i att vi i slutändan tillbringar mindre tid i möten sedan slutet av covid-19-pandemin (DeFilippis, Impink, Singell, Polzer, & Sadun, 2022). Även detta kan bidra till en minskad upplevelse av illegitima arbetsuppgifter. Huruvida mängden av illegitima arbetsuppgifter har påverkats av mer distansarbete har enligt vår vetenskap inte undersökts än.

Sammanfattningsvis så vet vi inte vad nedgången i illegitima arbetsuppgifter konkret beror på. Efter snart ett kvarts sekel av diskussioner om de utmaningar som New Public Management har medfört är det kanske ett uttryck för en ändrad samhällselig diskurs kring vad som är viktigt i våra arbetsliv. Kanske har covid-19-pandemin föranlett oss att ompröva prioriteringarna i organiseringen av ekonomin och samhället, samt vad vi prioriterar i (arbets)livet (Chertkovskaya, Alakavuklar, Husted, & Rácz, 2020)? Ett alternativ förklaring kan vara att pandemin gjorde individer mer medvetna om sin dödlighet vilket kan ha fått tidigare viktiga frågor, såsom problem i arbetsmiljön, att framstå som mindre kritiska (Marais-Potgieter & Thatcher, 2023). Samtidigt indikerar studier att covid-19-pandemin har ändrat mångas arbetsliv påtagligt och att en återgång till det gamla sättet känns avlägsen och oönskad (Chertkovskaya et al., 2020). Lärdomarna från covid-19-pandemin visar att vi behöver chefer som minskar sitt kontrollbehov, främjar ett ledarskap baserat på tillit och tydligt kommunicerar sina förväntningar på medarbetarna (Mynak, 2023). Organisatoriska åtgärder som leder till större

beslutsutrymme och ökat inflytande, och som tydliggör roller och arbetsuppgifter, leder i längden förhoppningsvis till en permanent nedgång i illegitima arbetsuppgifter.

Studiens styrkor och begränsningar

En styrka med studien är att studiepopulationen bygger på arbetsmiljöundersökningarna och är därmed representativ till en början. Bortfall och åldrande kan dock ha påverkat våra resultat i viss mån. En hel del av studiedeltagarna når under studietidens gång en ålder där det blir möjligt att ta ut pension och vi kan inte utesluta att det är just de mest nöjda och friska personerna som är kvar i arbete. En annan styrka är studiens upprepade mätningar, som ger oss möjlighet att följa en stor grupp personer över flera år. Enligt vår kännedom är föreliggande studie den första longitudinella studien där olika yrkesgrupper jämförts avseende förekomsten av illegitima arbetsuppgifter och dess förändringar över tid. Vi har tidigare kunnat visa att BITS uppvisar mätinvarians mellan dessa specifika yrkesgrupper (Stengård et al., 2024) och därmed tillåter jämförelser av gruppernas medelvärden. I en tidigare svensk studie har BITS dessutom visats vara invariant över tid (Holm, Jönsson, & Muhonen, 2023) – vilket även bör undersökas ytterligare avseende de två underliggande dimensionerna i framtida studier. En annan styrka med denna studie är att illegitima arbetsuppgifter betraktas med avseende på sina två dimensioner, onödiga och oskäligen arbetsuppgifter. Vi kan konstatera att även om dessa två typer av illegitima arbetsuppgifter har hög korrelation förändras förekomsten av dem på olika sätt över tid, vilket visar vikten av att beakta dessa två dimensioner var för sig. Att betrakta de två dimensionerna separat ger också en bättre indikation på var eventuella åtgärder bör sättas in. Studien har, som alla studier, även sina begränsningar. För det första är det viktigt att påpeka att datainsamlingarna inte var specifikt designade för att mäta påverkan av covid-19-pandemin. 2020 års datainsamling sammanföll med covid-19-pandemins början, våren till sommaren 2020, och det är omöjligt att veta hur mycket deltagarna har svarat på det aktuella läget eller har haft tankar på hur det brukade vara innan pandemins utbrott. Det är även något tveksamt huruvida mättillfället 2022 mäter tiden 'efter' pandemin. Enligt WHO pågick pandemins akuta läge fram till maj 2023 och samhället var under våren och sommaren 2022 fortfarande starkt påverkat av pandemin. Samtidigt togs dock i Sverige de flesta pandemirestriktioner och allmänna råd bort från och med 9 februari 2022 och andelen distansarbetare har legat ganska stabilt kring 15 procent sedan maj 2022 (SCB, 2021). Vi kan därför anta att den akuta fasen av pandemin var över 2022 och att vårt data därmed speglar närmare tiden efter än under pandemin. En annan möjlig begränsning är att det har skett mindre förändringar i hur vi mäter illegitima arbetsuppgifter över tid, exempelvis har skalan en annan plats i enkäten 2022 än tidigare år samt har

det inledande tillägget ”Hur ofta”. Dessa ändringar är dock minimala och vi har inte anledning att tror att de har haft en större påverkan på våra resultat.

Implikationer för forskning och praktik

Tidigare forskning har visat att illegitima arbetsuppgifter är kopplade till ohälsa, minskad prestation och en önskan att lämna yrket eller arbetsplatsen (Ding & Kuvaas, 2023), faktorer som är förenade med höga kostnader för såväl individer som organisationer och i slutändan samhället. Såväl samhället, som organisationer och individer gynnas alltså av en minskad mängd illegitima arbetsuppgifter. I denna studie ser vi särskilt höga nivåer av illegitima arbetsuppgifter bland två yrken, lärare och legitimerade sjuksköterskor, där det redan idag råder brist på utbildad personal. Olika undersökningar visar att behovet av utbildade lärare och sjuksköterskor kommer att öka markant under de kommande åren, inte minst eftersom många inom dessa yrken närmar sig pensionsåldern. Fram till 2035 beräknas det totala rekryteringsbehovet av lärare och förskollärare bli cirka 131.000 heltidstjänster (Skolverket, 2021). Den exakta bristen på sjuksköterskor är inte känd, men alla 21 regioner rapporterade brist på specialistsjuksköterskor och 17 av dem brist på legitimerade sjuksköterskor (Socialstyrelsen, 2022). En brist i dessa yrken hotar det svenska välfärdssystemet. För att uppnå en stabil nivå av lärare och sjuksköterskor behöver samhället visa uppskattning genom tillit, minskad administration och därmed färre illegitima arbetsuppgifter.

SLUTSATS

Studien visar att illegitima arbetsuppgifter generellt har minskat under pandemin. Denna studie bidrar därmed till en bättre förståelse för hur en viktig aspekt av arbetsmiljön påverkats i en tid med stora samhällsförändringar. Enbart framtiden kan dock visa om nedgången i illegitima arbetsuppgifter är början på en förändring till ett mer hållbart arbetsliv eller inte. Vi ser dessutom att nivån av illegitima arbetsuppgifter varierar mellan yrken och att förekomsten inom människonära kvinnodominerade yrken ligger högre än inom mansdominerade tekniska yrken. Framförallt bland lärare är nivån av arbetsuppgifter som upplevs som onödiga högre än bland övriga yrkesgrupper som ingår i studien. Människonära yrken är centrala i välfärden och utan dessa kan välfärdsstaten inte upprätthållas. Att möta upp de ökade vårdbehoven med ökade personalresurser kommer att vara utmanande (Socialstyrelsen, 2023), och en möjlighet består av att frigöra arbetstid genom att minska mängden illegitima, och framförallt onödiga, arbetsuppgifter.

REFERENSER

- Anskär, E., Lindberg, M., Falk, M., & Andersson, A. (2019). Legitimacy of work tasks, psychosocial work environment, and time utilization among primary care staff in Sweden. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 37(4), 476-483. doi:10.1080/02813432.2019.1684014
- Apostel, E., Syrek, C. J., & Antoni, C. H. (2018). Turnover intention as a response to illegitimate tasks: The moderating role of appreciative leadership. *International Journal of Stress Management*, 25(3), 234. doi:https://doi.org/10.1037/str0000061
- Aronsson, G., & Mellner, C. (2016). Illegitima arbetsuppgifter och identitet – En introduktion. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 22(3/4), 28-46.
- Bergdahl, N., & Nouri, J. (2020). *Covid-19 och omställning till distansundervisning i svensk skola*. Retrieved from <https://nina.blogs.dsv.su.se/files/2020/03/COVID19.pdf>
- Björk, L., & Härenstam, A. (2016). Differences in organizational preconditions for managers in genderized municipal services. *Scandinavian Journal of Management*, 32(4), 209-219.
- Bramlage, J. K., Julmi, C., Pereira, J. M., & Jackenkroll, B. (2021). When enough is enough: modelling the path from unreasonable tasks to the intention to leave academia. *European Journal of Higher Education*, 4(11), 386-407.
- Bruhn, E., Ekberg, K., Landstad, B. J., Lidwall, U., Sjöström, M., & Wilczek, A. (2023). Money talks: performance-based reimbursement systems impact on perceived work, health and patient care for physicians in Sweden. *Front Psychol*, 14, 1216229. doi:10.3389/fpsyg.2023.1216229
- Chertkovskaya, E., Alakavuklar, O. N., Husted, E., & Rácz, M. (2020). Reconfiguring work and organizing for post-pandemic futures. *Ephemeria*, 20(4), 1-8.
- Connheim, K. (2021, 15 March 2021). Så stor är arbetslösheten bland Byggnads medlemmar: "Väsentligt högre". Retrieved from <https://www.byggnadsarbetaren.se/sa-stor-ar-arbetslosheten-bland-byggnads-medlemmar-vasentligt-hogre/>
- Darwich, D. (2021). *Hur byggbranschen har påverkats av coronapandemin - med fokus på produktionen*. (Master). Lunds Tekniska Högskola,
- DeFilippis, E., Impink, S. M., Singell, M., Polzer, J. T., & Sadun, R. (2022). The impact of COVID-19 on digital communication pattern. *Humanities & Social Sciences Communications*, 9(180). doi:https://doi.org/10.1057/s41599-022-01190-9
- Ding, H., & Kuvaas, B. (2023). Illegitimate tasks: A systematic literature review and agenda for future research. *Work & Stress*, 37(3), 397-420. doi:10.1080/02678373.2022.2148308
- Eklind Kloof, D. (2020). *Hur har du det på jobbet? Arbetets mening, tilltron till demokratin och sambandet däremellan*. Retrieved from Stockholm: <https://arenaide.se/wp-content/uploads/sites/2/2020/10/hur-har-du-det-pa-jobbet-komprimerad.pdf>
- Eriksson, A., Jutengren, G., & Delle, L. (2021). Job demands and functional resources moderating assistant and Registered Nurses' intention to leave. *Nursing Open*, 8(2), 870-881. doi:10.1002/nop.2.694
- Ervasti, J., Aalto, V., Pentti, J., Oksanen, T., Kivimäki, M., & Vahtera, J. (2022). Association of changes in work due to COVID-19 pandemic with psychosocial work environment and employee health: a cohort study of 24 299 Finnish public sector employees. *Occupational and Environmental Medicine*, 79(4), 233-241.
- Guidelines concerning the exercise of the free movement of workers during COVID-19 outbreak., (2020).
- Flisi, S., & Santangelo, G. (2022). Occupations in the European Labour Market During the COVID-19 Pandemic. *Intereconomics*, 57(2), 120-126. doi:10.1007/s10272-022-1040-y
- Fristedt, K., & Saco. (2024). *Vad gör akademiker stressade? Onödiga och oskälliga arbetsuppgifter och otydlighet som riskfaktorer*. Retrieved from <https://www.saco.se/contentassets/60dbeddcae4d45acb8d362ebd8d1f2a1/2024-vad-gor-akademiker-stressade.pdf>
- Furåker, B. (2000). Offentligt och privat anställdas upplevelser av sitt arbete. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 6(1), 33-47.
- Fältén, R., Berntson, E., & Bernhard-Oettel, C. (2024). How are organisational conditions related to illegitimate tasks among managers and their subordinates in the public sector? A Swedish study. *Work & Stress*, 38(3), 270-292. doi:10.1080/02678373.2024.2309627
- Holm, K., Jönsson, S., & Muhonen, T. (2023). Can Job Demands and Job Resources Predict Bystander Behaviour in Workplace Bullying? A Longitudinal Study. *International Journal of Bullying Prevention*. doi:https://doi.org/10.1007/s42380-023-00200-x

- Ilyas, A., Khan, A. H., Zaid, F., Ali, M., Razzqa, A., & Khan, W. A. (2020). Turnover Intention of Employees, Supervisor Support, and Open Innovation: The Role of Illegitimate Tasks. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 6(4), 128.
- Jacobshagen, N. (2014). *Illegitimate tasks, illegitimate stressors: Testing a new stressor-strain concept*. (PhD). Universitet Bern, Bern. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=f92511484d0d309d94ea93143dc228ac1da41570>
- Järvenhag, C. (2020). Pandemin satte patienterna i centrum. Retrieved from <https://tryggvard.se/pandemin-satte-patienterna-i-centrum/>
- Kilponen, K., Huhtala, M., Kinnunen, U., Mauno, S., & Feldt, T. (2021). Illegitimate tasks in health care: Illegitimate task types and associations with occupational well-being. *Journal of Clinical Nursing*, 30(13-14), 2093-2106. doi:10.1111/jocn.15767
- Lindblad, S., Lindqvist, A., Runesdotter, C., & Wärvik, G.-B. (2021). In education we trust: on handling the COVID-19 Pandemic in the Swedish welfare state. *Zeitschrift Fur Erziehungswissenschaft*, 24(2), 503. Retrieved from https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7927774/pdf/11618_2021_Article_1001.pdf
- Madsen, I. E., Tripathi, M., Borritz, M., & Rugulies, R. (2014). Unnecessary work tasks and mental health: a prospective analysis of Danish human service workers. *Scand J Work Environ Health*, 40(6), 631-638. doi:10.5271/sjweh.3453
- Marais-Potgieter, A., & Thatcher, A. (2023). Exploring the impact of the pandemic on the relationship between individual types and the natural environment: the role of mortality concerns. *Current Research in Ecological and Social Psychology*, 4, 100096. doi:10.1016/j.cresp.2023.100096.
- Mensah, A., Toivanen, S., Diewald, M., Ul Hassan, M., & Nyberg, A. (2022). Workplace gender harassment, illegitimate tasks, and poor mental health: Hypothesized associations in a Swedish cohort. *Soc Sci Med*, 315, 115520. doi:10.1016/j.socscimed.2022.115520
- Mynak. (2023). *Coronapandemins konsekvenser för arbetsmiljön i Sverige*. Retrieved from Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, M. (2023, 1 Dec 2023). Identifiera samhällsviktig verksamhet. Retrieved from <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samhallsviktig-verksamhet/identifiera-samhallsviktig-verksamhet/>
- Mälardalens universitet. (2021, 2021-04-20). Forskning visar att vi blivit mer produktiva under pandemin. Retrieved from <https://www.mdu.se/artiklar/2021/april/forskning-visar-att-vi-blivit-mer-produktiva-under-pandemin>
- Pashakhanlou, A. H. (2022). Sweden's coronavirus strategy: The Public Health Agency and the sites of controversy. *World Med Health Policy*, 14(3), 507-527. doi:10.1002/wmh3.449
- Pindek, S., Demircioğlu, E., Howard, D. J., Eatough, E. M., & Spector, P. E. (2019). Illegitimate tasks are not created equal: Examining the effects of attributions on unreasonable and unnecessary tasks. *Work & Stress*, 33(3), 231-246. doi:<https://doi.org/10.1080/02678373.2018.1496160>
- Rücker, F., Hårdstedt, M., Rücker, S. C. M., Aspelin, E., Smirnov, A., Lindblom, A., & Gustavsson, C. (2021). From chaos to control - experiences of healthcare workers during the early phase of the COVID-19 pandemic: a focus group study. *BMC Health Serv Res*, 21(1), 1219. doi:<https://doi.org/10.1186/s12913-021-07248-9>
- Sasso, L., Bagnasco, A., Catania, G., Zanini, M., Aleo, G., & Watson, R. (2019). Push and pull factors of nurses' intention to leave. *Journal of Nursing Management*, 27(5), 946-954.
- SCB. (2022). *Fortsatt uppgång i ekonomin - måttlig pandemieffekt i byggbranschen*. Retrieved from https://www.scb.se/contentassets/bc9ff49ca7ea4e6fb2a378f639ccf430/nr0001_2022m01_ti_a28ti2201.pdf
- SCB. (2021, 2021-10-05). Ny statistik: Så många har jobbat hemifrån under pandemin. Retrieved from <https://www.scb.se/pressmeddelande/ny-statistik-sa-manga-har-jobbat-hemifran-under-pandemin/>
- Semmer, N. K., Jacobshagen, N., Meier, L. L., Elfering, A., Beehr, T. A., Kalin, W., & Tschan, F. (2015). Illegitimate tasks as a source of work stress. *Work & Stress*, 29(1), 32-56. doi:10.1080/02678373.2014.1003996
- Semmer, N. K., Tschan, F., Jacobshagen, N., Beehr, T. A., Elfering, A., Kalin, W., & Meier, L. L. (2019). Stress as Offense to Self: a Promising Approach Comes of Age. *Occup Health Sci*, 3(3), 205-238. doi:10.1007/s41542-019-00041-5
- Semmer, N. K., Tschan, F., Meier, L. L., Facchin, S., & Jacobshagen, N. (2010). Illegitimate Tasks and Counterproductive Work Behavior. *Applied Psychology: An international review*, 59(1), 70-96. doi:10.1111/j.1464-0597.2009.00416.x

- Skolverket. (2021). *Läraryrket 2021 Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier* (2020:1396). Retrieved from Stockholm:
- Skolverket. (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan* (2022:12). Retrieved from Stockholm:
- Skolverket. (2024). *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning – läsåret 2023/24* (2024:970). Retrieved from Solna:
- Skolvärlden. (2020). Gymnasieskolan stängs – grundskolan kan stå på tur. Retrieved from <https://www.vilarare.se/nyheter/intervju/gymnasieskolan-stangs--grundskolan-kan-sta-pa-tur/>
- Slettmyr, A., Schandl, A., Andermo, S., & Arman, M. (2022). Spontaneous ethics in nurses' willingness to work during a pandemic. *Nursing ethics*, 29(5), 1293–1303. doi:<https://doi.org/10.1177/09697330221085768>
- Socialstyrelsen. (2023). *Nationell översikt över tillgång och efterfrågan på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal* (2024-3-8943). Retrieved from <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-3-8943.pdf>
- Sostero, M., Milasi, S., Hurley, J., Fernández-Macías, E., & M., B. (2020). *Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?* Seville: European Commission
- Stengård, J., Leineweber, C., & Berthelsen, H. (2024). Illegitimate work tasks: An investigation of psychometric properties of the Swedish version of the BITS instrument and its suitability in human versus 'non-human' service occupations. *BMC Public Health*, 24, 1935. doi:[10.1186/s12889-024-19393-x](https://doi.org/10.1186/s12889-024-19393-x)
- Styrud, J. (2022). Tillvarata lärdomarna från coronapandemin. *Lakartidningen*, 23/24.
- Twisk, J. W. R. (2013). *Applied longitudinal data analysis for epidemiology. A practical guide* (Second Edition ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Vårdkompetensrådet, N. (2020). *Pandemin och kompetensförsörjningen Lärdomar och åtgärdsförslag från Nationella vårdkompetensrådet efter coronavåren 20*. Nationella Vårdkompetensrådet
- Zeger, S. L., & Liang, K. Y. (1986). Longitudinal data analysis for discrete and continuous outcomes. *Biometrics*, 42(1), 121-130.
- Zeng, X., Huang, Y., Zhao, S., & Zeng, L. (2021). Illegitimate Tasks and Employees' Turnover Intention: A Serial Mediation Model. *Frontiers in Psychology*, 12, 739593.
- Zhao, L., Jolly, P. M., & Zhao, S. (2023a). Do illegitimate tasks undermine hospitality employees' proactive customer service performance? A moderated dual-path model. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 32(1), 95-121.
- Zhao, L., Jolly, P. M., & Zhao, S. (2023b). The effect of illegitimate tasks on hospitality employees' service performance: a conservation of resources perspective. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(7), 2665-2684.

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic led to major societal changes. Although the pandemic has had a significant impact on the way we work, few studies have examined its effects on the prevalence of illegitimate tasks, i.e. tasks that are perceived as either unnecessary or unreasonable. The aim of this study is to examine the prevalence of illegitimate tasks before, during and after the pandemic for nurses, teachers, construction workers and IT specialists. We observe that teachers report more unnecessary and unreasonable tasks than other occupational groups. Also, a general decrease in illegitimate tasks over time in all groups (with the exception of unnecessary tasks in teachers) can be observed.

Keywords: covid-19 pandemic, illegitimate tasks, slosh